

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1969/69

Karar Sayısı:1970/18

Karar günü:7/4/1970

Resmi Gazete tarih/sayı:21.2.1971/13757

İtiraz eden : Manisa Asliye 1. Hukuk Mahkemesi.

İtirazın konusu : Bakılmakta olan dâvada uygulanması gereken 4/2/1340 günlü ve 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununun 14. maddesinin Anayasa'nın 38. maddesine aykırılığı davacı tarafça öne sürülmüş ve bu iddianın ciddî olduğu kanısına varan mahkeme, Anayasa'nın 151. maddesine dayanarak Anayasa Mahkemesine baş vurmuştur.

Olay : Davacılar vekili müvekkillerinin ortaklaşa malik buldukları taşınmaz mala PTT İşletmesinin telefon direği dikmek ve telefon hattı geçirmek suretiyle müdahalede bulunduğunu ileri sürerek müdahalenin önlenmesine karar verilmesini istemiştir. Dâvalı PTT Genel Müdürlüğü vekili cevap dilekçesinde 406 sayılı Kanunun 14. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak davacıların arazisi içinden telefon tesisatı geçirildiğini ve araziye herhangi bir zarar verildiğini savunmuştur. Davacılar vekili bu savunmaya karşı, anılan maddenin, Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olduğunu, davalı vekili de hükmün Anayasa'ya aykırı bir yönü bulunmadığını bildirmişlerdir.

Mahkemenin gerekçeli kararı : "Dâvada uygulanacak olan 406 sayılı Telefon ve Telgraf Kanununun 14. maddesi hükümete, kişilerin mülkiyetindeki arazi içinde telgraf ve telefon tesisatı inşasına bir bedel karşılığı olmaksızın yetki vermektedir. Bu hüküm, Anayasa'nın 38. maddesindeki kamu yararına elatılacak özel- mülkiyete konu olan taşınmaz malın gerçek karşılığının peşin ödenmesi ilkesine aykırıdır. Anayasa'nın 8. maddesine göre yasalar Anayasa'ya aykırı olamaz. Bu nedenlerle davacılar vekilinin istemine uyularak ilgili tutanak ve evrak örneklerinin Anayasa Mahkemesine gönderilmesine karar verildi."

İlk inceleme : Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15. maddesi uyarınca yapılan ilk incelemede dosyanın eksikliği bulunmadığı anlaşıldığından işin esasının incelemesine 8/1/1970 gününde oybirliğiyle karar verilmiştir.

Yasa ve Anayasa metinleri : itiraz konusu 4/2/1340 günlü ve 406 sayılı Kanunun 14. maddesi şöyledir :

Madde 14- "Hükümet eşhasın tahtı tasarrufundaki arazinin dahilinde ve emlâk ve müessesatın haricinde telgraf ve telefon tesisatı inşasına salâhiyettardır. Ancak yapılacak tesisat, işbu arazi emlâk ve müessesatın istimal ve istifadesini haleldar etmemesi lâzımdır."

Bilindiği gibi telgraf ve telefon tesislerini kurmak ve işletmek tekeli 13/7/1953 günlü 6145 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesi Kuruluş Kanununun 2. maddesi uyarınca halen, bu kanunla kurulmuş olan PTT nin uhdesinde bulunmaktadır.

Anayasa'nın 38. maddesi şöyledir :

Madde 38- "Devlet ve kamu tüzel kişileri kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların, kanunda gösterilen esas ve usullere göre, tamamını veya bir kısmını kamulaştırmaya veya bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Esas Sayısı:1969/69
Karar Sayısı:1970/18

Çiftçinin topraklandırılması, ormanların devletleştirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi ve iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amaçlarıyla kamulaştırılan toprak bedellerinin ödeme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngördüğü hallerde, ödeme süresi 10 yılı aşamaz. Bu takdirde, taksitler eşit olarak ödenir ve kanunla gösterilen faiz haddine bağlanır.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleyen çiftçinin hakkaniyetli ölçüler içerisinde geçinebilmesi için zarurî olan ve kanunla gösterilen kısmının ve küçük çiftçinin kamulaştırılan toprağının bedeli herhalde peşin ödenir."

Esasın incelenmesi: itiraz konusu madde ile Anayasa'nın ilgili hükümleri, dosyadaki kâğıtlar ve işin esasına ilişkin rapor okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Mahkeme bakmakta olduğu dâvada uygulanacak olan 406 sayılı Kanununun 14. maddesinin Anayasa'nın 38. maddesine uygun olmadığı yolundaki iddianın ciddî olduğu kanısıyla mahkememize baş vurmıştır.

Gerçekten, Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası hükmü ile devlete ve kamu tüzel kişilerine, kamu yararının gerektirdiği hallerde, özel. mülkiyet konusu olan taşınmaz malları kamulaştırma veya bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurma yetkisi verilmiş ve gerçek değer peşin olarak ödenmesi ilkesi benimsenmiştir.

İtiraz konusu maddede ne kamulaştırmadan ne de üzerinde tesisat yapılacak taşınmaz mal mülkiyetinin idareye geçeceğinden söz edilmiştir. Oysa malikin kamulaştırılan taşınmaz mal üzerindeki hukukî ilişkisinin ortadan kalkması, kamulaştırma hukukunun ilkelerindedir. O halde idarece anılan maddeye dayanılarak bir taşınmazda tesisat yapılması, hukuk açısından bir kamulaştırma veya idarî irtifak hakkı kurma olarak nitelendirilemez. Öte yandan taşınmaz mal üzerinde telgraf ve telefon tesisatı yapma yetkisi, malikin kullanma ve yararlanma haklarının saklı tutulması koşuluyla sınırlanmış olduğundan, söz konusu hükümle idareye taşınmazmallara kamulaştırmaz elatma yetkisi tanınmış olduğu da düşünülemez. Yapılacak tesisat ile malikin kullanma ve yararlanma haklarının engelleneceği anlaşılan durumlarda ise, taşınmazın tümünün ya da bir bölümünün kamulaştırılması veya taşınmaz üzerinde idarî irtifak kurulması yoluna baş vurulmak gerekir ki bu halde de itiraz konusu 14. madde değil, kamulaştırmaya ilişkin yasa hükümleri uygulanabilir ve gerçek karşılığın ödenmesi ilkesi de yine bu halde öne sürülebilir.

Bu nedenlerden ötürü itiraz konusu madde ile Anayasa'nın 38. maddesi arasında ilişki kurmak ve bu maddenin Anayasa'ya aykırılığını ileri sürmek olanağı yoktur.

Mahkemece ileri sürülmüş olmamakla birlikte 406 sayılı Kanununun 14. maddesi, mülkiyet hakkı ile ilgili olduğundan itiraz, Anayasa'nın mülkiyet ve miras haklarını düzenleyen 36. maddesi açısından da incelenmiştir.

Anayasa'nın 36. maddesi şöyledir :

Madde 36- "Herkes mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

Bu maddenin gerekçesinde "..... artık mülkiyet hakkı, Roma Hukukundaki anlamda, ferdin toplum menfaatini dahi hesaba katmaksızın istediği gibi kullanabileceği bir hak, hudutsuz bir hürriyet niteliği taşımamaktadır. Batı medeniyetinin öncüleri olan ve kollektif iktisât temayüllerinden çok uzak bulunan memleketlerde ve hatta eski hukukumuzda dahi mülkiyet anlayışı, mülkiyetin aynı zamanda sosyal karaktere sahip bir hak olduğu yolundadır ..." denilmektedir.

Esas Sayısı:1969/69
Karar Sayısı:1970/18

Doktrinde de yalnız sosyal yarara dayanan mülkiyetin ancak sosyal yarar ölçüsünde var olabileceği, Kanun Koyucunun mülkiyet hakkına sosyal ihtiyaçlara uygun ve onları karşılayan sınırlamalar getirebileceği kabul edilmektedir.

Anayasa Mahkemesi de mülkiyet hakkı ile ilgili kararlarında bu hakkı, sosyal yarar açısından ele almış ve Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan hükümlerin anlamına uygun olarak sosyal yarar görüşüne üstünlük tanımıştır.

406 sayılı Kanununun itiraz konusu 14. maddesi, mülkiyet hakkını kimi koşullarla kayıtlamaktadır. Burada telgraf ve telefon gibi toplumu ilgilendiren bir haberleşme tesisinin gerçekleştirilmesi hedef tutulduğuna göre, mülkiyet hakkına konulan kayıtlamanın kamu yararına dayandığı ve bu kayıtlamanın, maddedeki koşullar karşısında, mülkiyet hakkının özüne dokunan bir yanı bulunmadığı meydandadır.

Bu nedenlerle itiraz konusu madde Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan hükmün, hem sözüne hem de özüne uygun düşmektedir.

Uygulamadan doğacak sonuçlara gelince : Maddenin incelenmesinden açıkça anlaşıldığı üzere PTT işletmesi arazi deyiminin kapsamına giren taşınmazın içinde, emlak ve müessesat deyiminin kapsamına giren taşınmazın dışında ve malikin kullanma ve yararlanma haklarına engel olmayacak biçimde tesisat yapabilecektir, işletmece, emlak ve müessesatın içinde tesisat yapılması, ya da yapılan tesisat ile malikin kullanma ve yararlanma haklarının engellenmesi hallerinde ise malikin yargı yerlerine baş vurabileceğinde kuşku yoktur. Maddede belirtilen arazi, emlak ve müessesat deyimlerinin anlamı ve kapsamı, yürürlükteki yasalara göre dâvaya bakacak yargı organlarınca belli edileceği için bu deyimler üzerinde durulmamıştır.

Açıklamaların tümü özetlenecek olursa, itiraz, konusu madde Anayasa'nın ne 38. maddesine ne de öteki maddelerine aykırıdır.

Bu nedenlerle İtirazın reddi gerekir.

Sonuç: 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununun 14. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine 7/4/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkanvekili
Lütfü Ömerbaş

Üye
Salim Başol

Üye
A. Şeref Hocaoglu

Üye
Fazlı Öztan

Üye
Celalettin Kuralmen

Üye
Hakkı Ketenoğlu

Üye
Fazıl Uluocak

Üye
Sait Koçak

Üye
Avni Givda

Üye
Muhittin Taylan

Üye
İhsan Ecemiş

Üye
Recai Seçkin

Esas Sayısı:1969/69
Karar Sayısı:1970/18

Üye
Ahmet Akar

Üye
Halit Zarbun

Üye
Muhittin Gürün